Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025 – 2028 (VNS 2/2024 vp)

1 Johdanto

Kela toimitti huhtikuun 30. päivä 2024 sosiaali- ja terveysministeriölle arviot sen hoitaman sosiaaliturvan kulujen kehityksestä ja niiden rahoitustarpeesta vuosille 2023–2025 sairausvakuutuslakiin ja kansaneläkelakiin perustuen. Samalla tuotettiin laskelmat vuoteen 2028 asti. Arvioita tehtäessä on käytetty Kelan väestöennustetta ja talousoletusten pohjana valtiovarainministeriön 19.3.2024 toimittamia tunnuslukuja talouden kehityksestä vuosille 2024–2028. Laskelmissa on huomioitu vuoden 2024 ja sen aikana voimaan tuleva lainsäädäntö. Lisäksi voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen, toimitetussa laskelmassa on huomioitu kehysriihen 16.4.2024 päätöksien sekä muiden sosiaali- ja terveysministeriön kanssa sovittujen laskentaoletusten vaikutukset Kelan etuuskuluihin. Lisäksi toimitetussa laskelmassa on huomioitu julkisen talouden suunnitelman mukaisen kanavoinnin vaikutukset sairausvakuutukseen ja Työllisyysrahaston rahoitusvastuun siirto valtion vastuulle peruspäivärahan osalta. Kanavoinnilla ei sinänsä ole vaikutusta sairausvakuutuksen rahoituksen määrään, mutta on hyvä huomioida, että valtion vastuu rahastosta pienenee huomattavasti.

Kelan toimintakulujen valtionosuuden määriä vuosille 2025 – 2028 ei ole mainittu julkisen talouden suunnitelmassa, mutta Kelalla on tuleville vuosille merkittäviä toimintakulujen lisätarpeita. Kelalle ei ole osoitettu rahoitusta hallitusohjelmassa ja huhtikuun 2024 kehysriihessä päätettyjen lainmuutosten toimenpanoon eikä säästöpäätösten aiheuttamaan työmäärän lisäykseen. Toimintakuluarvioissa on huomioitu hallitusohjelman Kelan etuuksiin kohdistuvien säästöjen vaikutukset Kelan etuuskäsittelyn ja asiakaspalvelun resurssitarpeisiin. Kelan arvion mukaan etuus- ja asiakaspalvelutyömäärän kasvu lisää Kelan toimintakuluja noin 13 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen. Kelalla on myös merkittäviä toimintakulujen lisätarpeita tuleville vuosille liittyen Kelan jo meneillään olevaan etuusjärjestelmien ja asiointipalvelujen uudistamiseen. Kelan huhtikuun arvioissa ei ole kyetty huomioimaan valmistelun keskeneräisyyden vuoksi huhtikuun 2024 kehysriihessä kaavailtujen Kelan etuuksien muutosten vaikutuksia Kelan ratkaisutyön ja asiakaspalvelun resurssitarpeisiin.

Myös Kanta-palvelujen lainmuutosten, kehittämisen ja jatkuvuuden turvaamisen tehtävien rahoitus tulee jatkossa varmistaa, jotta kustannustehokkaat ja huoltovarmuutta tukevat kansalliset sote-ratkaisut ovat mahdollisia.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

FPA
PB 450, 00056 FPA
Telefon 020 634 11
fornamn.efternamn@fpa.fi

2 Kelan hoitama sosiaaliturva ja sen rahoitus

Kelan sosiaali- ja terveysministeriölle toimittamissa laskelmissa on huomioitu hallitusohjelman mukaisten lakimuutosten lisäksi 16.4.2024 hallituksen kehysriihessä päätettyjen etuusmuutosten (julkisen talouden suunnitelma 2025-2028), muiden etuusmuutosten ja ns. kanavoinnin vaikutukset Kelan etuuskuluihin ja rahoitukseen 2024–2028.

Kelan etuus- ja toimintakulut olivat noin 17,2 mrd. euroa vuonna 2023. Niiden arvioidaan olevan noin 18,2 mrd. euroa vuonna 2024 ja 18,4 mrd. euroa vuonna 2028. Kulujen kasvua hillitsee hallitusohjelman mukaiset leikkaukset ja indeksijäädytys. Lisäksi Kelan hoitaman sosiaaliturvan kulut laskevat julkisen talouden suunnitelman mukaisten leikkausten johdosta noin 245 milj. euroa vuonna 2025 ja vuonna 2028 kulut ovat noin 530 milj. euroa pienemmät verrattuna nykylainsäädännön mukaisiin kuluarvioihin.

Kuva 1. Kelan kulut etuuslajeittain 2010-2028

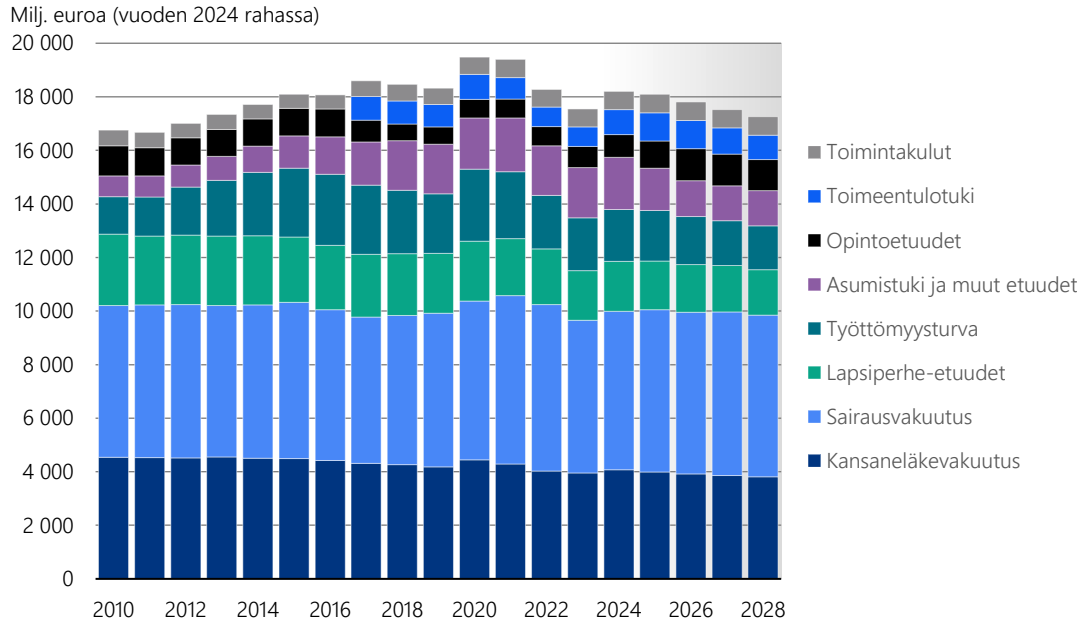

2.1 Kanavointi

Hallituksen vuonna 2024 tekemät leikkaukset alentavat sosiaaliturvarahastojen kuluja, mikä normaalitilanteessa alentaisi myös rahastojen perimiä vakuutusmaksuja. Säästöjen halutaan kuitenkin hyödyttävän täysimääräisesti valtiota, minkä vuoksi rahastoihin kokonaisuutena perittäviä vakuutusmaksuja korotetaan ja valtion osuuksia pienennetään säästyneellä summalla. Operaatiota kutsutaan kanavoinniksi, koska säästyvä

summa ohjataan vain yhden rahoittajatahon hyödyksi, ja koska valtion osuudet pienenevät eri rahastoissa, kuin missä suurin osa kulujen säästöstä tapahtuu.

Käytännössä kanavointi toteutetaan siten, että työnantajien osalta työttömyysvakuutusmaksujen aleneminen kompensoidaan kiristämällä työnantajien sairausvakuutusmaksua. Tämä alentaa palkansaajien päivärahamaksua, mistä osa kanavoituu valtiolle automaattisesti ansiotuloverotuksen kautta, sillä päivärahamaksu on verovähennyskelpoinen. Jäljelle jäävä osuus palkansaajien maksupaineen alenemisesta kanavoidaan valtiolle kiristämällä palkansaajien sairaanhoitomaksua ja pienentämällä valtion rahoitusosuutta sairaanhoitovakuutuksesta.

2.2 Työttömyysvakuutusmaksun kanavointi

Työtulovakuutuksessa valtion rahoitusosuus sairausvakuutuksen päivärahojen perusosuudesta siirretään työnantajien vastuulle, osuuden suuruus vuonna 2025 on 108,2 milj. euroa. Jotta työnantajien työttömyysvakuutusmaksun aleneminen tulisi kompensoitua täysimääräisesti, kasvatetaan työnantajien rahoitusosuutta työtulovakuutuksessa valtion perusosuusrahoituksen siirron lisäksi vielä 380,6 milj. eurolla, samalla palkansaajien rahoitusosuus työtulovakuutuksesta pienenee vastaavalla euromäärällä.

Palkansaajien vakuutusmaksupaineen aleneminen työtulovakuutuksessa kompensoidaan sairaanhoitovakuutuksen kautta, siellä valtion rahoitusosuus pienenee ja vastaavasti palkansaajien sekä yrittäjien rahoitusosuus kasvaa 391,6 milj. eurolla.

2.3 Etuussäästöjen kanavointi

Työttömyysvakuutusmaksuun liittyvien rahoitussiirtojen lisäksi etuusmuutosten säästövaikutukset kanavoidaan täysimääräisesti valtiolle. Kanavoitavaksi yhteismääräksi säästöistä kertyy 135,1 milj. euroa, josta työnantajien osuus on 58,8 milj. euroa ja palkansaajien sekä yrittäjien 76,3 milj. euroa. Vakuutusmaksutuottojen alentumisen on oletettu jakautuvan työtulovakuutuksessa tasan työnantajien ja palkansaajien kesken, sekä sairaanhoitovakuutuksessa täysimääräisesti palkansaajille.

Koska työtulovakuutuksessa valtiolla ei ole jäljellä sellaisia rahoitusosuuksia, joita etuussäästöjen kanavoinnissa voisi käyttää, täytyy kanavointi hoitaa sairaanhoitovakuutuksen kautta. Ensin työnantajien osuus työtulovakuutuksesta kasvaa ja palkansaajien osuus vastaavasti vähenee 58,8 milj. eurolla, palkansaajien osalta kanavoitavaa on tässä vaiheessa bruttona 76,3 + 58,8 eli yhteensä 135,1 milj. euroa. Toisaalta sairauspäivärahaleikkauksen johdosta alentunut työtulovakuutuksen päivärahamaksu kasvattaa valtion verotuloja ja samalla kiristää palkansaajien verotusta 49,2 milj. eurolla, joten palkansaajilta jää nettokanavoitavaa sairaanhoitovakuutuksessa vuositasolla 85,9 milj. euroa.

2.4 Kanavointien yhteisvaikutus

Kun nämä kaksi vaihetta lasketaan yhteen, saadaan työtulovakuutuksen rahoitusosuuksien laskennallisiksi muutoksiksi työnantajien osalta +547,6 milj. euroa, palkansaajien ja yrittäjien osalta -439,4 milj. euroa, sekä valtion osalta -108,2 milj. euroa. Sairaanhoitovakuutuksen osalta saadaan rahoitusosuuksien laskennallisiksi muutoksiksi palkansaajien ja yrittäjien osalta +477,5 milj. euroa, sekä valtion osalta -477,5 milj. euroa. Kanavointi ei vaikuta etuudensaajien asemaan sairaanhoitovakuutuksessa. Kanavoinnin seurauksena työnantajat rahoittavat jatkossa noin 70 % ja palkansaajat 30 % vakuutusmaksuilla rahoitettavista työtulovakuutukset kuluista (nyt noin 52/48) ja valtion osuus sairaanhoitovakuutuksen kuluista putoaa 52 %:iin (nyt 67 %) vuodesta 2025 alkaen.

Kuva 2. Kelan tuotot 2010-2028

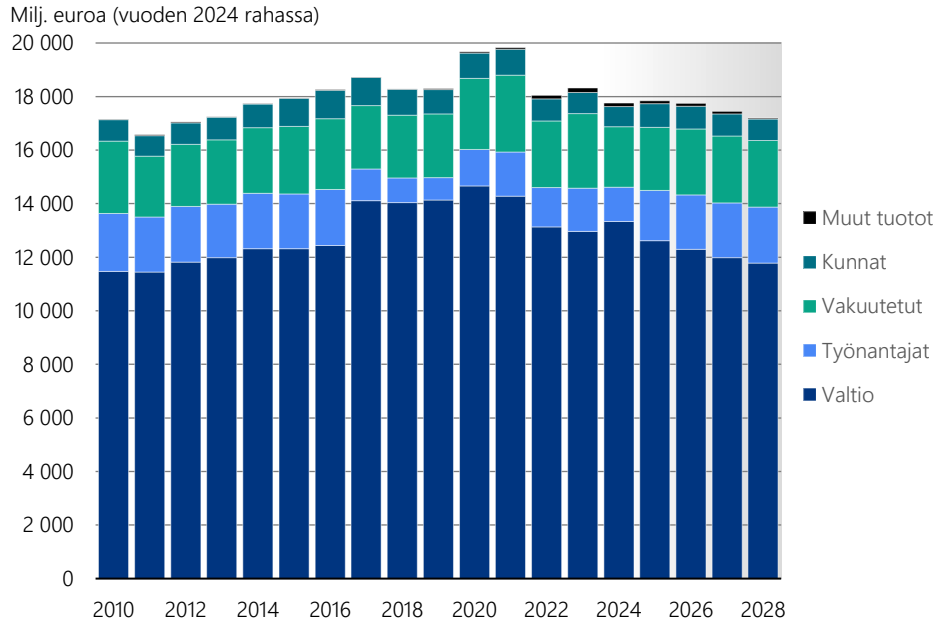

3 Kelan toimintakulut ja niiden rahoitus

Kelan toimintakuluja rahoitetaan valtionosuuksilla ja sairausvakuutusmaksuin. Vuonna 2025 Kelan toimintakulut ovat viimeisimpien arvioiden mukaan yhteensä 26,0 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2024 (v. 2024: 679,2 milj. ja v. 2025: 705,2 milj.).

Kelan toimintakuluarviot eivät vielä sisällä valtion huhtikuun 2024 kehysriihessä tehtyjen päätösten mahdollisia vaikutuksia Kelan toimintakuluihin. Toimintakulujen valtionosuuksien arvioissa on kuitenkin huomioitu vuonna 2025 sairausvakuutuksen rahoituksen kanavoiminen, mikä pienentää valtion rahoitusosuutta sairausvakuutuksen toimintakuluista. Sairasvakuutuksen rahoituksen kanavointi tulee nostamaan työnantajan sairasvakuutusmaksua arviolta 0,5 prosenttiyksikköä, joka kasvattaa Kelan toimintakuluja noin 2 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen. Lisäksi arvonlisäverotuksen kiristys 24 prosentista 25,5 prosenttiin kasvattaa Kelan toimintakuluja arviolta noin 2,2 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen. Arvonlisäveromuutoksen vaikutus ei sisälly Kelan toimintakuluarvioon.

Valtion tuottavuusohjelmaan liittyvinä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla Kelaan kohdistuvina vaikutuksina on vuonna 2025 laskelman toimintakuluarvioissa huomioitu 9 milj. euroa ja vuosina 2025 – 2027 yhteensä 37 milj. euroa. Huhtikuun 2024 kehysriihessä tehdyn päätösten johdosta Kelalle kohdistuu lisäsäästövelvoite vuodelle 2025 ja aiemmin päätetty vuoden 2026 säästövelvoite aikaistuu vuodelle 2025. Alustavan arvion mukaan Kelaan kohdistuvat säästövelvoitteet vuoteen 2027 mennessä ovat yhteensä toimintakuluina noin 45 milj. euroa.

Vuosina 2025 – 2028 tarvittavat valtion ennakot ovat Kelan arvioiden mukaan 495,4 milj. euroa vuonna 2025, 525,9 milj. euroa vuonna 2026, 527,9 milj. euroa vuonna 2027 ja 543,5 milj. euroa vuonna 2028. Vuosien 2025 ja 2026 väliseen kasvuun vaikuttaa se, että vuonna 2025 on käytettävissä vuoden 2023 ylijäämää 15,3 milj. euroa. Lisäksi on otettu huomioon VM:n ansiotaso- ja kuluttajahintaindeksin oletukset ja niiden vaikutukset.

Kelan toimintakulujen valtionosuuden määriä vuosille 2025 – 2028 ei ole mainittu julkisen talouden suunnitelmassa, mutta Kelalla on tuleville vuosille merkittäviä toimintakulujen lisätarpeita. Kelalle ei ole osoitettu rahoitusta hallitusohjelmassa ja huhtikuun 2024 kehysriihessä päätettyjen lainmuutosten toimenpanoon eikä säästöpäätösten aiheuttamaan työmäärän lisäykseen. Toimintakuluarvioissa on huomioitu hallitusohjelman Kelan etuuksiin kohdistuvien säästöjen vaikutukset Kelan etuuskäsittelyn ja asiakaspalvelun resurssitarpeisiin. Kelan arvion mukaan etuus- ja asiakaspalvelutyömäärän kasvu lisää Kelan toimintakuluja noin 13 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

Kelan etuusjärjestelmien ja asiointipalvelujen uudistamisen on arvioitu kestävän vuoteen 2032 saakka. Uudistuksen rahoitus tulee turvata pitkäjänteisesti, koska se on tarkoitus toteuttaa merkittäviltä osin investointien ja palveluostojen kautta. Uudistuksen alkuvuosien rahoitus pystytään turvaamaan aikaisemmilta vuosilta kertyneillä siirtyvillä erillä. Uudistaminen mahdollistaa sen, että Kela kykenee jatkossakin toteuttamaan lakisääteiset tehtävänsä entistä tehokkaammin ja tietoturvallisemmin sekä ylläpitämään lainsäädännön edellyttämän palvelutason. Lisääntyvän tuottavuuden lisäksi uudistus parantaa ja helpottaa myös asiakkaiden asiointia.

Kelan huhtikuun arvioissa ei ole vielä kyetty huomioimaan valmistelun keskeneräisyyden vuoksi huhtikuun 2024 kehysriihessä kaavailtujen Kelan etuuksien muutosten vaikutuksia Kelan ratkaisutyön ja asiakaspalvelun resurssitarpeisiin.

4 Työttömyysturva, asumistuki ja toimeentulotuki

Hallitusohjelman seurauksena Kelan toimeenpanemiin etuuksiin on esitetty lukuisia muutoksia, jotka tulisivat vaiheittain voimaan vuonna 2024 ja 2025. Osa muutoksista vaikuttaa täysimääräisenä lähes välittömästi voimaantulohetkestä, kun taas osassa täysimääräiset vaikutukset näkyvät vasta muutaman vuoden kuluttua voimaantulosta. Kela on osallistunut aktiivisesti valtion talousarvio sekä Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta sisältävien arvioiden laatimiseen.

Esitetyt työttömyysturvan muutokset sekä valtionvarainministeriön talousoletukset huomioon ottaen työttömien työnhakijoiden ja työttömyysturvaetuuksien saajien määrien kehitys oletetaan menevän kuvan 3 mukaisesti. Työttömyysturvan ohella yleinen taloustilanne heijastuu viiveellä myös yleisen asumistuen sekä perustoimeentulotuen saajamääriin. Erityisesti työssäoloehtoa koskevat muutokset siirtävät tilastollisesti saajia ansioturvalta perusturvalle.

Työttömyysturvan muutokset pienentävät työttömyysturvaetuuksien tasoa ja kasvattavat välillisesti yleisen asumistuen sekä perustoimeentulotuen tarvetta. Yleistä asumistukea leikataan mm. poistamalla ansiotulojen suojaosa (04/2024), siirtämällä opiskelijat takaisin opintotuen asumislisälle (08/2025), sekä poistamalla omistusasujien oikeus etuuteen (2025), mitkä osaltaan vaikuttavat perustoimeentulotuen saajamäärin kasvattavasti. Lisäksi, etuuksiin kohdentuvat leikkaukset (ml. indeksijäädytys), inflaation korkea taso, korkojen nousu sekä energian hintaan liittyvä epävarmuus lisäävät väistämättä omalta osaltaan kansalaisten taloudellisen tuen tarvetta, joka näkyy lisäyksenä perustoimeentulotuen saajamäärissä. Esitettyjen muutoksien sisältämät etuuskuluarviot perusturvan työttömyysetuuksien, yleisen asumistuen sekä perustoimeentulotuen osalta on esitetty kuvissa 4 ja 5.

Kelan ratkaisutyön määrästä lähes puolet koostuu työttömyysturvan, asumistuen ja perustoimeentulotuen ratkaisuista eli etuuksista, jotka ovat läheisesti yhteydessä talouden suhdannevaihteluihin. Yleisen työllisyystilanteen muutokset heijastuvat työttömyysturvaetuuksien ohella vähitellen myös yleisen asumistuen ja perustoimeentulotuen saajamääriin, ja tätä kautta Kelassa tehtävän ratkaisutyön määrään.

Kela kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 2023 ja 2024 aikana on valmisteltu, ja osittain jo toimeenpantukin, rinnakkain useita poikkeuksellisen suuria sosiaaliturvaa ja toimeentuloa turvaavia etuuksia koskevia muutoksia varsin nopealla aikataululla.

Yksittäisten muutosten vaikutuksia on arvioitu muutoksiin liittyvien hallituksen esityksissä. Mittaluokaltaan suurien muutosten vaikutusten yksikäsitteinen arviointi on kuitenkin aina epävarmaa. Kun suuria muutoksia on useita, niin on täysin mahdollista, että useista muutoksista kumuloituu ennalta arvaamattomia vaikutuksia, jotka ovat yksittäin arvioituja vaikutuksia suurempia, tällaiset tekijät aiheuttavat oman riskinsä myös etuuksien toimeenpanon sujuvalle hoitamiselle.

Kuva 3. Työttömät työnhakijat ja työttömyysturvaetuuksien saajat 2010–2028

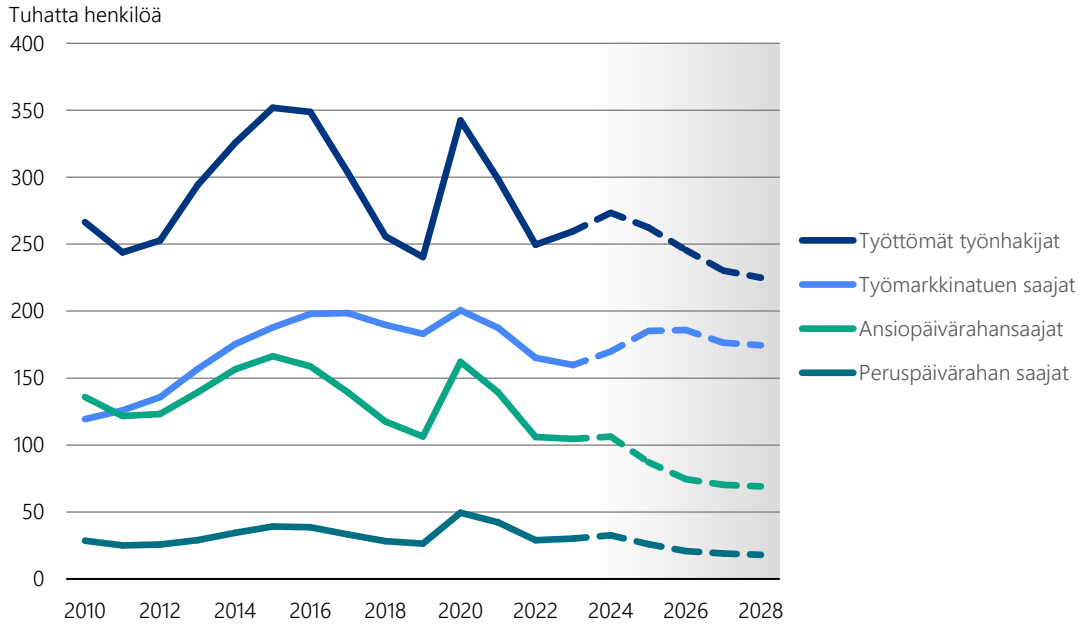

Kuva 4. Työttömyysturvan, yleisen asumistuen, asumislisän ja toimeentulotuen kulut 2010-2028

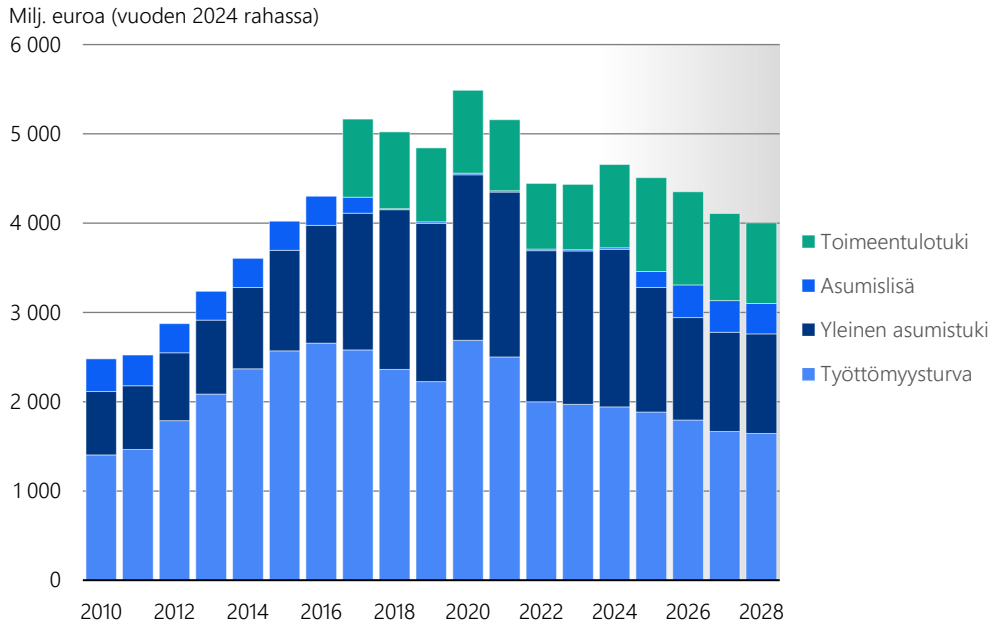

Kuva 5. Perustoimeentulotuen, työmarkkinatuen, peruspäivärahan, yleisen asumistuen ja opintotuen asumislisän saajat 2010–2028

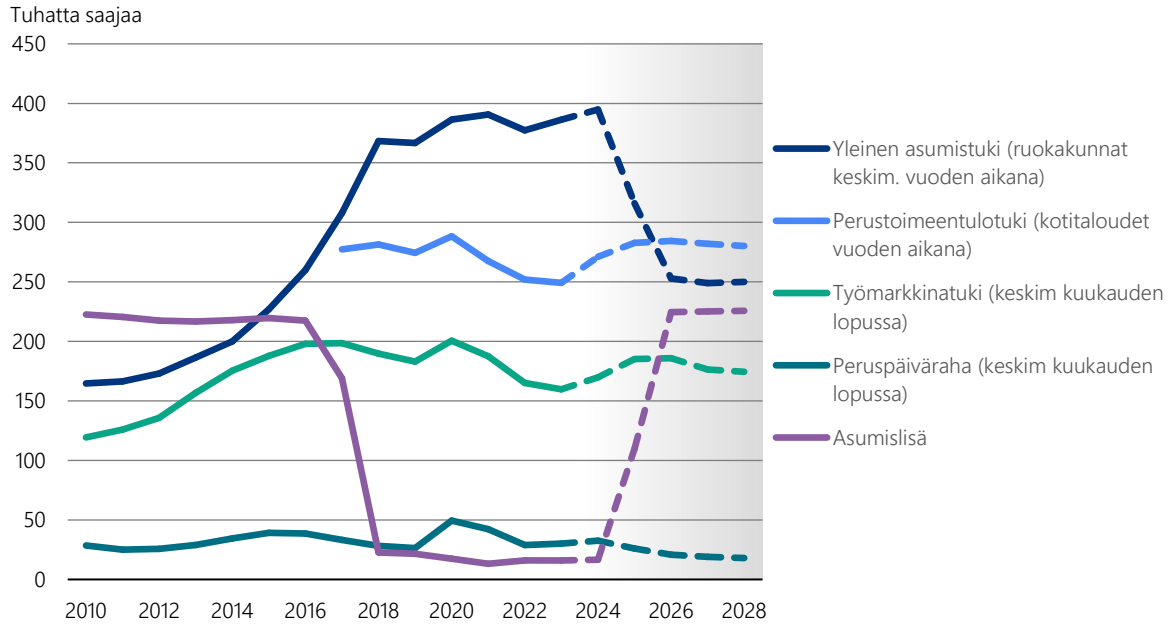

5 Kanta-palvelujen rahoitus

Kanta-palvelut on laaja kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan digitaalinen palvelualusta, joka on osa Kelan lakisääteisiä tehtäviä. Kanta-palvelut perustuvat alunperin vuonna 2007 voimaan tulleeseen lainsäädäntöön (L 61/2007, L 703/2023). Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (L 552/2019) säätelee Kanta-tietojen hyödyntämistä toissijaisessa käytössä mm. Kanta-rekisteritietojen luovuttamisen tutkimus- ja viranomaistoiminnan tarpeisiin.

Kanta-palveluilla on tärkeä rooli sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiossa ja hyvinvointipalvelujen tukemisesssa. Ilman Kanta-palveluja ei sote-sektorilla olisi eri organisaatioiden ja tietojärjestelmien välistä yhteentoimivuutta. Kansallinen ratkaisu säästää kustannuksia kun suoria eri tietojärjestelmien välisiä integraatioita ei tarvita ja tieto liikkuu yhden pisteen kautta yksityisten ja julkisten sote-toimijoiden välillä. Laajasti kansalaisten käytössä (yli 3 miljoonaa säännöllistä käyttäjää) oleva OmaKanta-palvelu auttaa varmistamaan kansalaisten hyvinvointia ja tukee itse- ja omahoitoa. Näin ollen Kela näkee, että ei ole kustannustehokasta kohdistaa valtion talouden tasapainottamisen toimenpiteitä momentille ”Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta ” (33.01.25), josta rahoitetaan Kanta-palvelujen lainmuutosten ja kehittämisen kustannukset.

Kanta toimii valmiina ratkaisuna erilaisissa tiedon välitystarpeissa, joita ovat mm. tiedon kulku hyvinvointialueiden ja yksityisen sektorin välillä, tiedon kulku hyvinvointialueiden omien eri järjestelmien välilä sekä tiedonkulku hyvinvointialueiden ja eri viranomaisten välillä.

Panostamalla Kanta-palvelujen hyödyntämiseen ja jatkokehittämiseen, on mahdollista saada merkittäviä kustannussäästöjä verrattuna siihen, että sama tekninen ratkaisu tehtäisiin erikseen jokaisella hyvinvointialueella. Lisäksi saadaan kerättyä kansallisesti arvokasta tietoa tietojohtamista ja tutkimustyötä varten. Tämä edellyttää kuitenkin vahvaa ohjausta, jossa rahoitus on merkittävä tekijä. Ohjauksessa merkittävä asia on saada kaikki eri sote-tiedonhallinnan toimijat (kansalliset sekä hyvinvointialueet että heidän järjestelmätoimittajansa) tekemään yhtäaikaisesti samoja kehittämiskohteita.

Kanta-palvelujen rahoitussuunnittelun haasteena on ennakoida lain velvoittamien uusien palvelujen ja asiakasryhmien tuleminen käyttömaksuasetuksen piiriin. Kela pitää tärkeänä, että uusien palvelujen jatkuvan palvelun kustannukset katettaisiin valtion talousarvion momentilta 33.01.25 siihen asti kunnes palvelun valtakunnallinen käyttöönotto on tehty ja kustannukset voidaan kattaa asiakkailta perittävistä käyttömaksuista. Valtakunnallinen käyttöönotto kestää useita vuosia, ja sinä aikana toimintaa ei voi rahoittaa käyttömaksuilla. Tällainen palvelu on Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto.

Vuosien 2025-2028 aikana Kanta-palveluissa tulee toimeenpanna keväällä 2023 hyväksytyn lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) sekä tähän liittyvät lääkehoidon tiedonhallinnan säädösuudistuksien (reseptilain muutokset 706/2023) vaatimia tehtäviä. Lain toimeenpanon vaatimuksesta tulee jatkokehittää kaikkia sote-organisaatioiden tuotantokäytössä olevia Kanta-palveluja sekä laajasti kansalaisten käytössä olevaa (yli 3 miljoonaa säännöllistä käyttäjää) OmaKanta-palvelua, joka auttaa kansalaisten oman hyvinvoinnin tukemisessa.

Vuosille 2025-2028 on tulossa hallitusohjelman pohjalta uusia Kanta-palvelujen kehittämistehtäviä, jotka edistävät sote-toimialan digitalisaatiota. Näitä ovat mm. hoidon seurantaan ja toimintakykyyn liittyvät tehtävät. EU:n tasolla sote-toimialan digitalisaatio etenee ja EHDS:n toimeenpano vaatii valtakunnallisten Kanta-palvelujen kehittämistä, koska Kelalla on jo tähän liittyen valmiina kansallinen EU:n vaatima yhteyspiste (NCP). Myös näille kehittämistehtäville tulee taata rahoitus.

Valtion talousarvion momentilta 33.01.25 katetaan vuosina 2025-2028 seuraavat palvelujen jatkuvuuden turvaamiseen, ylläpitoon ja asiakaspalveluun liittyvät tehtävät:

- Kantaan liittyvien asiakas- ja potilastietojärjestelmien sertifiointiin liittyvät yhteentoimivuuden testaukset,
- Omatietovaranto-palvelun, Kelain-palvelun sekä EU sitoumuksiin pohjautuvien jatkuvaa EU-tasoista kehitystä vaativien Rajat ylittävä resepti-palvelun ja Patient Summary-palvelun jatkuvuuden turvaamisen sekä ylläpidon kustannukset
- Toisiolain ja tiedon toisiokäyttöön liittyvien muiden erityislakien velvoittavat tehtävät eli Kanta-tietoalustan jatkuvuuden turvaamisen sekä tietopalvelutuotannon
- Kriittisten palvelujen toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden jatkuva kehittäminen sekä huoltovarmuuden vaatimuksien toteuttaminen.
- Rajat ylittävä resepti-palvelun sekä Potilastiedon yhteenveto-palvelun EU-vaatimusten mukaisen jatkokehittämisen kustannukset

Toisiolaki velvoittaa Kelaa tietopalvelujen toteuttamiseen viranomais- ja tutkimuskäytön tarpeisiin. Tietoalustan kehittäminen ja muu toisiolain toimeenpanon vaatima rahoitus ei voi toiminnan luonteen ja lainsäädännön velvoitteiden vuoksi perustua lyhytaikaiseen hankerahoitukseen tai käyttömaksuihin.

Kelan näkemyksen mukaan yllä luetellut Kanta-palvelujen lainmuutosten, kehittämisen ja jatkuvuuden turvaamisen tehtävien rahoitus tulee turvata, jotta voidaan taata kustannustehokkaat, huoltovarmuutta tukevat kansalliset sote-ratkaisut.

Lisätietoa Kanta-palveluista ja palvelujen käytöstä on kanta.fi –sivustolla.

6 Työllisyyspalvelujen rakenneuudistus ja kotoutumisen kokonaisuudistus

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtion työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille 1.1.2025. Samalla uudistetaan kotoutumisen kokonaisuus.

Kelan rooliin kuuluu toimia uuden monialaista työllistymistä edistävän lainsäädännön pohjalta, nykyistä laajemmin, asiakkaan monialaisen palvelun yhtenä osapuolena tuottamassa asiakkaalle oikeita etuuksia ja palveluja oikea-aikaisesti. Tämä edellyttää Kelalta resursointia lainsäädännön toimeenpanoon. Lainsäädännön pohjalta Kelan tehtävänä on ohjata ja neuvoa asiakasta oikeiden palvelujen piiriin nykyistä laajemmin sekä osallistua tarpeen mukaan asiakkaan palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelman tekemiseen.

Kelalle annetaan uuden lainsäädännön pohjalta myös uusi tehtävä, kaikkien työttömyysetuuksien rahoituksen laskutuksen hoitaminen.

7 Yleistuki

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla valmistellaan yleistukea. Yleistuen valmistelu etenee vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan Kelan yhden hakemuksen malli sekä ensivaiheen yleistuki puoliväliriiheen mennessä. Hallitusohjelman mukaisesti Kelan yhden hakemuksen mallin tulisi olla käytettävissä puoliväliriiheen mennessä. Kela toteuttaa yhden hakemuksen mallin valmisohjelmistolla.
Hankinta on arvoltaan niin suuri, että se tulee kilpailuttaa. Toteutettava kokonaisuus on teknisesti monimutkainen, ja vaatii mm. useita integraatioita taustajärjestelmiin. Suunnittelussa on otettava huomioon myös käyttäjäkokemus, ja varmistettava, että uusi toteutettava palvelu vastaa käyttäjien tarpeisiin.

8 Lopuksi

Kela korostaa lausunnossaan erityisesti seuraavia asioita:

- Uudet ja aiemmat säästöpäätökset kohdistuvat laajaan joukkoon Kelan asiakkaita. Kun ensisijaisista etuuksista säästetään, entistä useampi asiakas joutuu turvautumaan perustoimeentulotukeen.
- Uudet ja aiemmat säästöpäätökset aiheuttavat myös huomattavia riskejä Kelan asiakaspalvelu- ja ratkaisutyöhön.
- Säästöpäätösten toimeenpano ja niiden vaikutukset asiakkaisiin lisäävät merkittävästi Kelan työmäärää.
- Käytännössä tämä voi näkyä seuraavasti:

  - Asiakkaat saavat päätöksensä hitaammin (ratkaisutoiminnan läpimenoaikojen pidentyminen),
  - Asiakkaat joutuvat jonottamaan puhelinpalvelussa ja palvelupisteillä (asiakaspalvelun ruuhkautuminen)
  - Lainmuutoksia ei saada toteutettua ajoissa (lainmuutosten toimeenpanon viivästyminen).
- Kelan sairausvakuutusmaksujen tulisi olla ennakoitavia ja niiden suuruuden pitäisi perustua sairausvakuutuksen etuusmenojen kehitykseen. Vuodesta 2025 toteutettavat sairausvakuutuksen rahoituksen muutokset osana kokonaiskanavointia pitäisi olla poikkeusmenettely.
- Kelan toimintakulujen rahoitus tulee turvata usean vuoden aikajänteellä, jotta Kela kykenee suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti toteuttamaan lakisääteiset tehtävänsä, ylläpitämään lainsäädännön edellyttämän palvelutason sekä uudistamaan etuusjärjestelmät ja asiointipalvelut. Erityisen tärkeää tämä on jo meneillään olevan etuusjärjestelmien ja asiointipalvelujen uudistamisen (Eepos-ohjelma) etenemisen varmistamiseksi.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen ja lainmuutokset edellyttävät Kanta-tietojärjestelmäpalvelujen jatkuvaa kehittämistä. Kanta-palvelujen rahoitus tulee turvata pitkäjänteisesti riittävällä rahoituksella.
- Lainmuutoksiin pitää varata riittävästi aikaa ja muutosten toimeenpanoon tarvittava määrä resursseja. Kela tarvitsee muutoksen suuruudesta riippuen 6–36 kuukautta muutostyöhön, jotta nykyisiin tehtäviin kohdistuvat jo päätetyt tai uudet lainmuutokset sekä mahdolliset uudet tehtävät pystytään toimeenpanemaan onnistuneesti.

Outi Antila
pääjohtaja

Kai Ollikainen
talousjohtaja